

Σήμερα στους οπαδούς, αφοσιωμένους εργάτες της τέχνης, ξεχωρίζονται δύο κατηγορίες, αυτοί που κάνουν ζωγραφική, χρησιμοποιώντας τα γνωστά μέσα, και εκείνοι οι οποίοι τα έχουν αρνηθεί, αποτέλεσμα μόνο εδραιωμένης αντιλήψεως ότι η κληρονομιά της κλασσικής και αναγεννησιακής σκέψης και πολιτισμού έχει ακυρωθεί και ότι δυνατόν να υπάρχουν κι άλλες πηγές ακόμα. Οι ζωγράφοι χρησιμοποιούν χρώματα και άλλα σχετικά μέσα, με τα οποία είτε αναπαριστούν τον περιβάλλοντα χώρο όπως τον εισάγει άμεσα η όραση, είτε ως μεταβλητές αναμνήσεις βιωμάτων και συναισθήματος· αλλά υπάρχει, ή υπήρχε, και η υποδιαίρεση εκείνων οι οποίοι τα χρησιμοποιούν πλούσια, αλλά μένουν αδιάφορες προς το ορατό, με πρόθεση αποκαλύψεως μιας προσωπικής ενδομύχου λειτουργίας σε έκταση τάσεων και ονομασιών. Όμως η τέχνη έχει πορεία όποια κι αν είναι. Οι εμπροσθοφύλακες του περασμένου αιώνα δεν έμειναν αδιάφοροι στις επιστημονικές και τεχνικές εξελίξεις, όπως και στις περιφρονημένες πρωτόγονες τέχνες· όμως οι καλπάζουσες του είδους πρόοδοι έδωσαν έξαρση στην φαντασία πως κάθε ένας έχει δυνατότητα να εκμεταλλευθεί ό,τι από τις προσφορές τούτες είναι πιο ταιριαστή στις εγκεφαλικές ικανότητές του, όπου μέσα από κάποιες περιπλεγμένες σκέψεις, που άπτονται τάχατες βαθυστόχαστης φιλοσοφίας, να είναι σίγουρος ότι πέτυχε να

φτάσει στην γέννηση έργου τέχνης. Οι κατευθύνσεις είναι πολλές, ρέουσες, και δεν έχουν καμία σχέση με την ονομασία της ζωγραφικής. Έτσι οι δύο μεγάλες κατατάξεις, η της μπογιάς και του πινέλου από την μια μεριά και η άρνησή τους από την άλλη, η οποία κόπτεται πως έχει το χάρισμα της εμπροσθοφυλακής, ενώ εκείνη της ζωγραφικής δεν έχει τέτοια έγνοια και γι' αυτό γίνεται αντικείμενο πικρόχολων σχολίων. Είναι συνήθεις οι χαρακτηρισμοί περί αρτηριοσκληρωτισμού και στερήσεως φιλοδοξίας για το παραπέρα, κι όμως στις περασμένες δεκαετίες η ζωγραφική πέρασε σε αποκαλυπτικές περιόδους, άλλοτε εδραιωμένες άλλοτε λιγότερο, με ποικίλες ετικέτες, δίχως να σημαίνει πως η μπογιά έδινε το χρίσμα ζωγραφικής και που πιθανόν χρωματικά παστώματα, δικαιολογημένα, να οδήγησαν σε άλλες μορφές τέχνης διαμέσου συνθηροίσεως ετερόκλητων υλικών ως συνθέσεις δημιουργίας και ακολούθως με τα ηλεκτρονικά και φωτοληπτικά μέσα. Κατά τον μαραθώνιο υπερκαλύψεως της ιδέας του μοντερνισμού και εκσυγχρονισμού δεν απέμειναν παρά ίχνη πρωτοτυπίας και έκπληξης ώστε να ευσταθεί πιθανός λόγος ακαδημαϊσμού της νεότερης τέχνης και ο οποίος συχνά συντηρείται στα διεθνή καλλιτεχνικά παζάρια αποκλειστικά. Εκείνους που δεν υποψιάζονται οι διεθνείς παρουσιάσεις, οι οποίοι δεν ευθυγραμμίζονται με το εκτεταμένο ανά τον πλα-

νήτη νεότερο καλλιτεχνικό σχήμα κάποιου μοντερνισμού, αλλ' όμως βρίσκονται σε συναισθηματική φόρτιση και αναβρασμό, που έχουν γνώση επιδιώξεων, που προάγουν με ψυχικόν κάματο την τέχνη τους· για εκείνους κάθε κηλίδα χρώματος μπορεί να 'ναι ένα βήμα ακόμα γιατί η εσωτερική λειτουργία κινεί πάθος και αγωνία και δεν τσιγκουνεύονται αισθήματα και υλικές δαπάνες.

Στον τόπο μας για πάνω από ενάμιση αιώνα έχουν λάμψει σπουδαίοι καλλιτέχνες. Κατά καιρούς έπεσε πάνω τους σκιά από τους εμπροσθοφύλακες της νεότερης τέχνης, τάση που και σήμερα είναι διάχυτη. Πρέπει να σταθούμε δίχως φειδώ ψυχραιμοί, αντικειμενικοί, να αντιληφθούμε ποια είναι η προσφορά τούτων των πιστών στην μακρόχρονη παιδεία της τέχνης, έχοντας ανατρέξει και μαθητεύσει σε όλα τα ρεύματα του αιώνα ώστε να σχηματίσουν το προσωπικό ιδίωμα, άρα αληθινών (που το έχουμε ανάγκη σήμερα, όσο ποτέ άλλοτε). Σε εμάς εδώ, σε όσους πιστεύουν στην ζωγραφική, συνήθως της παράστασης, κατατάσσεται μεγάλος κύκλος καλλιτεχνών και φιλοτέχνων· θερμός ο δεύτερος για τους πρώτους· δένονται με αγάπη προς την τέχνη. Στις νεότερες γενιές, γνωρίζω αυτούς που τώρα είναι μεσήλικες –και λιγότερο τους πολύ νέους– με σημα-

ντικό έργο ως τώρα και με ευρύ μέλλον· είναι επιλεκτικοί. Κάθε παρουσίαση έργων εκείνων, που βρίσκονται στην ακμή τους, είναι ένας σταθμός δημιουργίας, όπως τώρα του Στέφανου Δασκαλάκη. Θα τον πω προεξάρχουσα φυσιογνωμία, έστω κι αν δεν θα του άρεσε ο χαρακτηρισμός, γιατί έχει μια μακρόχρονη θητεία –ή μαθητεία– στην τέχνη, γιατί ξεκίνησε από πολύ νεανική ηλικία· με την σταθερότητα στις αποκτημένες αξίες και τις γνώσεις με τις οποίες μορφώθηκε, χάρη στον εσωτερικό πλούτο του, έθεσε σε κίνηση την έφεση προς την τέχνη και την ζωγραφική (αν μιλήσουμε για ταλέντο πηγαίνουμε πολύ πίσω). Ο Στέφανος έχει σχηματίσει πριν πολύ καιρό την φυσιογνωμία του όπως απλώνεται και ξετυλίγεται πάνω στον μουσαμά του πίνακα· δεν έχει να κρύψει τίποτα, σε καλεί να εμβαθύνεις στον κόσμο του, δεν τον περνάς με σύντομη ματιά, επιπόλαιη, γιατί είναι ωραία ζωγραφική. Η θέασή της ελκύει για να ιδείς από πολλά σημεία και κυρίως εκ του εγγύς· γιατί πιστεύω πως μια ωραία ζωγραφική πρέπει να την «ξεψαχνίζεις»· πιθανόν κήρυκες της σύγχρονης αστάθμητης τέχνης να περνούν αδιάφοροι με κάποια σύσπαση μυών του προσώπου εις ένδειξη απαξίωσης. Μα ο Δασκαλάκης είναι αυτό που είναι· δεν χάνει.

Ένα έργο του, μεγάλων ή μικρών διαστάσεων, είναι μεγάλο γιατί έχει περιεχόμενο συναισθηματικού βάθους. Ο Δασκαλάκης είναι ζωγράφος της οράσεως και των παραστάσεων που δεν έχει ανάγκη να καταφύγει σε λόγια αφηρημένων ιδεών για να 'ναι σπουδαιοφανής. Στις συνθετικές οργανώσεις μάς καθηλώνει να χαρούμε με απόλαυση το σύνολο όσο και τα μέρη· ένα μήλο και ένα ρόδι λάμπουν στο φως και στο χρώμα και σε λίγο μας μεταφέρει στο σκιερό μέρος, που κι αυτό έχει ίδια αξία όσο και το λαμπερό· θαυμάζω το πώς απλώνεται η πλαστικότητα του σχεδίου, το θάμπος της λευκής σάρκας γύρω από τα λαγόνια της γυμνής γυναικείας φιγούρας σαν το δροσερό μήλο. Σε τελευταία του έκθεση με θέμα κυρίως τις μεγάλες γυναικείες μορφές, μου ομολόγησε ότι καθένα απαιτούσε καμιά εξηνταριά μέρες (δηλαδή κόπος και δαπάνη).

Με τέτοια έργα, που πλήθος άλλων νέων ζωγράφων ξεκινούν από τα ορθάνοιχτα μάτια τους, μας βεβαιώνουν πως η ζωγραφική υπάρχει και πως δεν έχουν υποκύψει στο μη συναίσθημα.

Ένας ζωγράφος δίνει έτσι την παρουσία του, την ύπαρξή του· ίσως και μετά τον φυσικό θάνατο, γιατί «γράφει ζωή».

Κι ο Δασκαλάκης γράφει ζωή. Είναι ζωγράφος!

στο εργαστήριο της οδού Σισίνη, 1994, φωτογραφία Γιώργος Τουρκοβασίλης.
at the Sissini Street studio, 1994, photo Yorgos Tourkovassilis.

στο Λούβρο, αντιγράφοντας το έργο του Nicolas Poussin - *Apollon amoureux de Daphné*, Ιούνιος 1980.
in the Louvre, copying *Apollon amoureux de Daphné* by Nicolas Poussin, June 1980.

με το πορτρέτο του Λάκη Παπαστάθη, 2009.
with the portrait of Lakis Papastathis, 2009.